

Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o volitvah v Državni zbor (ZVDZ-E), skrajšani postopek, EPA 1556-VIII

4. nujno sejo Komisije za narodni skupnosti.
Četrtek, 4.2.2021, ob 9. uri.

Slovenski pravni red se na področju zaščite in zagotavljanja pravic italijanski in madžarski narodni skupnosti formalno uvršča med najnaprednejše v Evropi. Na samostojni poti Slovenije zaznavamo napredek na področju uresničevanja pravic narodnih manjšin, čeprav je za popolno uresničenje omenjenih pravic potrebno storiti še veliko.

Ustavna ureditev zagotavlja italijanski in madžarski narodni skupnosti zastopanost v državnem zboru s tako-imenovano dvojno volilno pravico. Njihovo zastopanost zagotavlja glas v parlamentu preko poslancev narodnih skupnosti, katerim so zagotovljene enake pravice, dolžnosti in pooblastila, kot jih ima ostalih 88 poslancev, izvoljenih iz vrst političnih strank. Tu gre za pravice in dolžnosti s področja sprejemanja zakonodaje (vključno s pravico veta, ko gre za zakone, ki se nanašajo izključno na pravice narodnih manjšin), do sprememb ustave in nenazadnje oblikovanja vlad. Iz tega razloga ureditev sistema izvolitve poslancev narodnih skupnosti ni le v izključni etični in pravni pristojnosti pripadnikov slednjih, temveč sodi med odgovornosti državnega zbora kot celote.

Pri urejanju pravic samoupravnih skupnosti italijanske in madžarske narodnosti, je potrebno omenjenim skupnostim prisluhniti in upoštevati njuno mnenje.

Obalna samoupravna skupnost italijanske narodnosti (CAN Costiera) je izrazila svojo podporo predlogu za enokrožni večinski volilni sistem za izvolitev poslancev iz vrst italijanske in madžarske narodne skupnosti. Italijanska samoupravna narodna skupnost Izola pa se je pred tem izrekla za dvokrožni večinski volilni sistem.

Med politično razpravo, ki je bila v Kopru dne 1. julija 2019, kjer se je (edinkrat) razpravljalo o tem, kateri volilni sistem za izvolitev italijanskega poslanca v državni zbor Republike Slovenije je primernejši, so bile predstavljene prednosti in slabosti obeh volilnih sistemov. Pripadniki narodne skupnosti so se tedaj izrekli tudi za dvokrožni večinski volilni sistem.

Izvolitev poslanca iz vrst Italijanske narodne skupnosti (CNI) z dvokrožnim večinskim sistemom zagotavlja izvoljenemu poslancu, da najbolj reprezentativno predstavlja svojo skupnost v državnem zboru, saj je njegova izvolitev odraz volje absolutne večine pripadnikov italijanske narodne skupnosti, ki so vpisani v posebne volilne imenike in so svoj glas oddali na volitvah.

Dvokrožni večinski volilni sistem ima pomembne prednosti. V prvi vrsti zagotavlja, da se odločitev sprejema z večino glasov volilnega telesa. Z vidika volivcev gre za preprost sistem, ki v primerjavi z ostalimi najbolje združuje stabilnost in zastopanost. Je obenem način, ki vsem kandidatom zagotavlja možnost udeležbe: doseženi prag števila podpisov, ki jih je potrebno zbrati za posamezno kandidaturo, še ne zagotavlja boljše reprezentativnosti izvoljenega. Visok prag državljanov odvrta od demokratičnega sodelovanja v življenju narodne skupnosti in celotne države. Poslančevu reprezentativnost zagotavlja prav absolutna večina glasov volivcev, izražena na jasnem in nedvoumen način brez možnosti žreba v kolikor dvoje ali več kandidatov je dobilo enako največje število glasov (člen 96, člen 19)

Drugi krog bi se lahko izpeljal pred splošnim volilnim posvetom, s čimer bi bilo zagotovljeno, da se volilni postopek za vse poslance zaključi na isti dan. Ali pa bi se drugi krog izvedel teden dni po prvem krogu na enak način, kot to velja pri občinskih volitvah in kot na primer poteka pri ostalih volilnih postopkih v dvokrožnem volilnem sistemu.

Ocenjujem, da je v omejenem volilnem okrožju, kot je naše, ki šteje manj kot 3.000 volilnih upravičencev, dvokrožni večinski volilni sistem idealna rešitev in obenem tudi najbolj transparentna. Sistem bi lahko implementirali na način, da omejimo število mandatov in vpeljemo izmenično zastopanost na podlagi spola.

Glede že izraženih dvomov vpeljave dvokrožnega večinskega volilnega sistema, češ da ustavna ureditev tega ne dopušča zaradi določbe 81. člena, velja tukaj izpostaviti naslednje. Ustava Republike Slovenije (81. člen, tretji odstavek) določa, da prvo sejo novega državnega zbora skliče predsednik republike najkasneje 20 dni po njegovi izvolitvi. Zakon o volitvah v državni zbor pa v delu, ki določa, da volilna komisija pripravi poročilo o izidu parlamentarnih volitev, ne določa roka, do kdaj je potrebno takšno poročilo pripraviti. Kar zadeva izvolitev poslancev italijanske oziroma madžarske narodne skupnosti, omenjeni zakon (96. člen, 2. odstavek) določa, da takšno poročilo pripravi volilna komisija posebne volilne enote. V primeru dvokrožnega večinskega volilnega sistema bi se volitve za poslanca narodne skupnosti zaključile 7 dni kasneje.

Ustava sicer res določa, da prvo sejo novega državnega zbora skliče predsednik republike, vendar pa niti ustava in niti zakon ne precizirata, s katerim dnevom začne teči 20-dnevni rok. V primeru, da bi drugi krog za izvolitev poslancev narodne skupnosti potekal po zaključku splošnih volitev, bi štetje začelo teči na dan, ko bi se zaključil drugi krog.

Skratka, ugotoviti je namreč mogoče, da pri volitvah poslancev narodnih manjšin ni omejitev, ki bi preprečevale uvedbo dvokrožnega večinskega volilnega sistema.

Dokončna odločitev o tem pa je seveda na strani državnega zbora Republike Slovenije, ki bo tudi o tej zadevi, kot vsakokrat doslej, legitimno odločal.

Hvala za Vašo cenjeno pozornost.

Maurizio Tremul

Ljubljana, 4. februarja 2021